Після конфіскати — другий наклад

Ч. 200 (10.583). Львів, середа 9. вересня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов. Конто почт. щад. 1/3.322. Адреса для телеграм: „Діло" Львів. Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл. ЗА ГРАНИЦЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл., зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

За скликання сойму.

В соймових колах зазначилися дві різкі течії: за скликанням сойму і проти скликання. З предложенням негайно скликати сойм виступила польська селянська партія „Визволеннє". Наглий спадок „угрунтованої" польської валюти, понижения кредитів, заповідь безжалісної податкової шруби і повне обезвартіснення селянських продуктів

— ось причини, що спонукали „Визволеннє" домагатися скликання сойму, покликаного до шукання зарадчих способів і засобів для порятунку міліонів селянських екзистенцій.

Маршалок Ратай викрутився сіном від цього домагання, заявляючи, що цю вимогу він може сповнити тільки тоді, коли її піддержить третина сойму. Супроти того „Визволеннє" звернулося зі своїм предложенням також до инших соймових клюбів, очевидно — тільки польських, щоби „патріотичні" авантури не закинули „Визволенню" відосередніх тенденцій.

„Всі „народові" польські партії з непесівцями на чолі поставилися негативно до предложення „Визволення". Мовляв, пропоненти не вказують конкретних зарадчих способів, не дають реальних вказівок до виходу з безвихідного положення.

Ясно, що не в тому діло, бож сойм шукає виходу з безвихідного положення вже цілими літами, шукає його даремне, радить, виносить постанови, ухвалює закони, а положення не тільки не кращає, але погіршується з кожним місяцем. А погіршується воно тому, що вічно втряться, набирають і пукають дві рани: квестія національна й економічно-соціяльна. Якраз на ці дві передові квестії звертає увагу премієр Вл. Грабскі у своїм інтервю з представником краківської „Нової Реформи", виступаючи проти скликання сойму.

До тогож в останніх часах польський режім знову здобув собі розголос у світі. Наглі, доразові суди, приноровлювані в політичних справах, розстріл Ботвіна, Гібнера, Києвского і Рутковского, розстріл виконаний на поранених засуджених, — все те викликало бурю негодувань і протестів серед европейського громадянства. Дійшло до того, що Париж, столиця союзної держави, загремів окликами різких протестів. Як доносить польська преса, проти останніх юстифікаційних актів протестували не лише комуністи, не лише сотня французьких інтелектуалістів, але й два епископи. Свій протест надіслала теж з далекої Ірляндії вдова по посаднику міста Корку. Ці однозгідні голоси примусили французького амбасадора інтервенію вати в президента польської республики, відомого з надзвичайно частого приноровлювання права ласки.

Скликати сойм в такій хвилі — значить дати змогу всім „вархолам" і „антидержавникам" до різкої критики істнуючого режіму. А цього якраз хочуть виминути всі „патріотичні" польські партії головно у моменті, коли радить Ліга Націй.

Український соймовий клюб на своюму засіданні в дні 1. вересня п. р. заявився за скликанням сойму і під датою 3. цм. вислав відповідне письмо до маршалка сойму Ратая. Подаємо в цілости зміст того письма, зазначуючи, що в ньому видвигнено дві головні справи, які під теперішню хвилю своєю актуальністю перерост ають всі инші, себ-то справу фіскальних зарядженъ мін. скарбу Вл. Грабского та справу шкільних розпорядків мін. освіти Ст. Грабского.

З першого погляду дивним може видатися домагання Українського соймового клюбу в справі скликання сойму.

Одначе коли матимемо на увазі теперішнє положення, диктаторський розмах бюрократії, неконтрольованої хоч би інтерпеляціями опозиційних послів та можливість викликати відгомін в світі, то без сумніву мусимо позитивно і прихильно оцінювати крок Українського соймового клюбу. Справді, скликання сойму в теперішньому моменті є більше потрібне і конечнє, як колинебудь иншим разом. І це якраз спонукало Президію Українського соймового клюбу піддержати в принціпі пропозицію „Визволення".

* * *

Письмо Президії Українського соймового клюбу до марш. Ратая.

Пане маршалку!

Український соймовий клюб на засіданні, відбутому 1. цм. постановив звернутися до Вас з домаганням негайного скликання сойму.

З досвіду відомо, що літні ферії сойму степенують диктаторські замашки поодиноких членів уряду, призвичаєних не нести парляментарної відповідальности з огляду на свої дотеперішні повновласти. Праглення й абсолютистичні нахили п. президента міністрів є загально відомі. Виступають вони жвавійше в часі теперішнього господарського замішання, доцільно вводженого на українських землях міністром освіти п. Станиславом Грабским в ділянці всенародного й середнього шкільництва. Сойм, хоч не вказує спішности до контролі парляментарної діяльности міністрів, всетаки є покликаний дати вислів своїм поглядам на експерименти теперішнього уряду.

Розпорядки уряду, а саме ухвала Дирекції й Надзірної Ради Банку Польського, яка зменшує кредити до половини, а головно зарядження п. міністра скарбу, яким переводиться мобілізацію скарбових урядовців для стягання біжучих і залеглих податків, головно з дрібної й середньої земельної власности, важко заваготіли над горожанами взагалі, а над українським населенням зокрема.

Коли перші зарядження безпосередньо майже не торкаються українського населення, то уряд та центральні банкові установи польської республики з гідною кращої справи послідовністю не дають кредитів українським кредитовим інституціям й кооперативам, а тим менше поодиноким горожанам української народности, то друге зарядження в теперішній хвилі просто підважує істнування широких мас українського народу.

На українській національній території в Польщі находиться понад пять міліонів хліборобського населення, що посідає ліліпутні варстати праці, які обіймають 600 тис. господарств від 0 до 2 гект. землі (3 міл. населення) і 420 тис. господарств від 2 до 5 гект. (понад 2 міл. населення). На українській національній території в минулому році лютував загальний голод а сьогорічні врожаї є дуже нерівномірні. Є цілі простори, знищені повінню і посухою. Людність, залишена польським урядом без допомоги, по геройськи видержала найстрашнійшу добу голоду завдяки самодопомозі всеукраїнського громадянства, одначе висналена нуждою і голодом, давлена податками і довгами затягненими на лихварські відсотки, не є в спромозі в теперішньому часі платити залеглих і біжучих податків. Крім економічної, торговельна й митова політика уряду останнім зарядженням п. міністра скарбу наново й періодично хоче стягнути на українське населення голодову катастрофу. З причини економічної війни, яку польський уряд веде з Німеччиною, ціни збіжа впали нижче коштів продукції. Споминая зарядження п. міністра скарбу рівналося би господарському знищенню українського селянського населення, примушуючи його продавати збіжа по гореидально низькій ціні, а тимсамим наражуючи на нову добу голоду і нужди.

Український Соймовий Клюб, слушно підозрівуючи в тому зарядженні п. міністра скарбу замасковану тенденцію нищення у відношенні до українського населення, домагається скликання сойму, щоби піддати гострій критиці останні фіскальні кроки п. Владислава Грабского і домагатися рестрикції правительственних видатків шляхом зменшення численности війська і державної поліції.

Другою справою, яка до глибини порушила українське громадянство є суперечні з волею населення вирішення плебісциту і стей про вислідн шкільного плебісциту, останній розпорядок п. міністра освіти, що ліквідує середні школи з українською викладовою мовою, як взагалі відношення п. міністра Станислава Грабского до українського шкільництва.

Наслідком божевільної ненависти п. міністра освіти до всього, що українське, є ширення замішання, а у відповідь на те заповідь з боку українського громадянства бойкотувати т. зв. двомовні, себто в дійсности виключно польські школи. Як свідчать голоси польської преси, з того зарядження не є вдоволені теж родичі дітей тих чотирьох середніх польських шкіл, які мають бути утраквізовані. Отже замісць „годження і лучення", п. міністер освіти зчинно сприннює шкільну заколоту і степенує національну ненависть.

Український Соймовий Клюб звертає теж увагу, що розпорядок п. міністра Станислава Грабского противиться:

1) ідеольогічним тенденціям трактату про охорону національних меншостей, підписаним представниками Польщі в Парижі 28. червня 1919 р.;

2) законові, ухваленому законодатним соймом з дня 26. вересня 1922 р., який мав бути введений в життя до двох літ (до 28. вересня 1924), а який вирішення мови навчання у школах всенародніх і середніх переносить на восідські самоврядування, головно у восідствах львівськім, станиславівськім і тернопільськім, а навіть

3) противиться законові з 31. липня 1924, насильно накиненому українському населенню польською більшістю сойму.

Супроти такого стану річей, Український Соймовий Клюб є примушений потягнути до парляментарної відповідальности п. міністра Станислава Грабского, який топче здобуті у важкій боротьбі права українського народу на полі всенародного й середнього шкільництва.

Вкінці супроти того, що вже давно минув речинець засновання українського університету, якого оснування забезпечено законом з 26 вересня 1922, а польський уряд і сойм ще нічого в тім напрямку не зробив, Український Соймовий Клюб заповідає вже на першому засіданні сойму внесення законопроекту про український університет з метою здійснити закон з 26. вересня 1922 р.

З вище поданих причин негайне скликання сойму є хіба достаточно умотивоване.

Український Соймовий Клюб не тратить надії, що Ви, Пане Маршалку, стоючи на сторожі парляментаризму і не бажаючи допустити до сложаління гідних наслідків, спричинених необчисленими зарядженнями відповідальних керманичів польської державної політики, признаєте наші мотиви вистарчаючими для негайного скликання сойму.

Варшава 3 вересня 1925 р.

З поважанням

Сергій Хруцький,
голова Українського Клюбу.

Кримська республика.

З кого вона складається і хто нею править.

Населення кримського півострова перед революцією уявляло таку ж національну мозаїку, як і тепер, з тою ріжницею, що в чисельности поодиноких національностей зайшли дуже великі зміни, в порівнанню з дореволюційним часом. До революції Українці з Росіянами творили на Криму більшість населення, при чому Українцям належалась релятивна більшість. Як наслідок війни, революції, голоду, пошестних хороб і т. п. кількість населення на Криму зменшилась взагалі, а це зменшення найбільше позначилося на Українцях, бо тепер релятивну більшість мають тубольці Криму, Татари. Але кількість їх до загалу кримського населення всеж дуже мізерна, бо творить

Red. czas. „Dilo" Pr. 641/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo" Nr. 194 (10.577) z dnia 2. września 1925 r. w artykułach pod tytułem „Proty polonizacji ukrainśkoho szkilnyctwa" w ustępach między słowami: a) „po tak zwanu utrakwizaciju... a: Zamist" ... b) do spolonizowanej szkoły... a jak szkoła ukraińske, c) organizowanyj spokij... a: Ukraińci musiat' brały zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej, zatem dokonaną w dniu 1. września 1925 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 18. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 3. września 1925 r.

Niewidomski.

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 64[illegible]/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny, jako Trybunał prasowy we Lwowie orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo" Nr. 195 (10.578) z dnia 3. września 1925 pod tytułem „Syła i prawo" między słowami: [illegible] w Polszczi... a: pokernanycz, b) oswity w Polszczi... c) w ustępie od słów: kiykujet'sia na zakon, c) w ustępie od słów ... i protyzakonnoju aż do końca tego artykułu zawiera znamiona występku z § 300 u. k. i z art. V. ustawy z 17. XII. 1862 Dzp. Nr. 8, ex 1863 uznał dokonaną w dniu 2. września 1925 konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenia całego nakładu i wydał w myśl § 493. p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1863. t. j. zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 Zł. P. Lwów, dnia 4. września 1925.

Niewiadomski.

всього 23 проц. Решта населення складається з Українців, Росіян, Німців, Жидів, Греків, Болгар, Чехів і ріжних инших національностей.

Крим, як відомо, творить окрему автономну республику, але не в складі України, до якої він належить етнографічно, економічно і навіть етнічно (українське населення в Криму і тепер займає поважне місце), а в складі Російської Федеративної Радянської Республіки. Подібно як инші інородні республики, в складі російської соціялістичної федерації (або молдавська республика в складі України), Крим націоналізується, себто татаризується. Нічого, очевидно не можна мати проти того, що горстка оставших в Криму Татар починає жити тепер своїм національним, культурним життям, що татарська мова має повні права горожанства і може бути уживана не тільки в мечеті і школі, в татарських аулах, а також в урядах тих місцевостей, де татарська мова запроваджується побіч російської в краєвих урядах Кримської Республики, нею промовляють на зїздах рад, нею видають закони і розпорядки, хоч 77 проц. населення краю нічого спільного з цею мовою не мали, не мають і не будуть мати. Натомісць сліде української мови не видно, хоч українське населення Криму дорівнює татарському.

Розуміється, що ціла ота татаризація не є страшна, вона зведеться до належної собі области внутрішнього культурного життя одної лише татарської частини населення Криму. Зтатаризувати Крим, в якому Татари не становлять і четвертини населення, не можна. Але під плащиком тої татаризації відбувається далі денаціоналізація кримського населення на користь російської культури, в першій мірі це відноситься до українського населення. Фактично в Кримській Республиці панує далі російська мова, хоч Росіян тут, з виїмком певної кількости матросів і робітників в портових місцевостях, особливо в Севастополі і урядовців по містах, майже нема.

Міжтим зникаюча ґрупа Росіян власне править Кримською Республикою і накладає своє культурне пятно на цілий край.

Для заманіфестування нібито татарського характеру Кримської Республики, на чолі ЦВК Криму поставлено Татарина Велі Ібраїмова, на чолі Раднаркому — другого Татарина — Дерен-Айєрлі, в урядах республиканських також мабуть є трохи Татар, а поза тим цілий апарат Кримської Республики обсаджений Росіянами та й Жидами. Зрештою в радянській системі державної організації роля державних органів (ЦВК. і РНК. і т. п.) є підрядна. Головне значіння має Комуністична Партія, вона усім править і всім розказує. З когож складається ця партія в Криму? По відомостям на 1. травня с. р. в кримській областній орґанізації РКП. було 5700 членів, з того Росіян 67.7 проц., Жидів 9,8 проц., Українців 6,2 проц. і Татар (державна нація!) 5,9 проц.! Отже, хоч на чолі Кримської Республики стоять Татари, але правлять нею Росіяне. Найбільші дві місцеві національности — Татари і Українці — старі тубольці краю і дуже давні іміґранти, що набули вже право тубольців, — не грають в управі краєм ніякої, або майже ніякої ролі.

І не буде так довго, як довго Крим буде належати до Росії а не до України, з якою він орґанічно звязаний. Тільки з прилученням Криму до України, українська мова моглаб зайняти своє місце в державному і культурному життю Криму, а Українці в управі краю. Тоді Росіяне війшлиб до належної їм ролі — розсипаної національної меншости, яка в місцях більшого скуплення може мати свою рідну школу, але яка не може мати претенсій на командування і панування над цілим населенням краю. **x.**

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!!

Поліція розганяє посольські віча!

Справоздавче посольська віче в шкільній справі у Львові д. 6. ц. м.

Останньої неділі голова Українського посольського Клюбу С е р г і й Х р у ц ь к и й і посол Б о р и с К о з у б с ь к и й, ентузіястично привитані тисячною масою вічевиків, що битком заповнили салю й галерію великої салі Музичного Інституту у Львові, реферували нинішній стан шкільної справи. Проводив вічу п. І в а н Л і щ и н с ь к и й в імени Народньої Орґанізації.

Посол С. Хруцький, подякувавши за сердечне прийняття з боку зібраних та передавши привіт від Української Парляментарної Репрезентації, подав спершу загальну характеристику походу проти українського шкільництва.

Перейшовши до т. зв. язикового шкільного закону з липня м. р., референт вказав на дві катеґорії, упривілейованих і безправних громадян, які вводить сам закон всупереч постановам конституції. Та коли у вступі до закону згадувалось бодай про „духа взаїмної пошани", то виконуючі розпорядки цілком перекреслили закон. І коли ці розпорядки дають змогу низшим орґанам влади до всіляких безконечних зловживань, то сам автор того закону й виконавчих розпорядків, нинішній міністр Ст. Грабскі, заінтерпельований у справі незаконної поведінки шк. інспекторів, не протиділає тій поведінці, а навпаки, потурає їй.

.ст-вують ріжні клявзулі, тягають батьків до гром. уряду і на десятки верст до шк. пов. інспектора. До

чогож довела фабрикація польських декларацій, вказує факт, що вже появились „мертві душі" — виказки дітей, яких зовсім нема на світі!

Дальше торкнувсь посол впливу влади на вислід плебісциту і перейшов до справи середнього шкільництва. Там теж мін. Ґрабскі заводить „утраквізацію". Вже давно білоруський посол Тарашкевич передбачував зі соймової трибуни, що утраквізація вийде на ділі такою, що по українськи вчитимуть у школах хіба співу, ґімнастики, рисунків і танцю!

Вже рік минув від остаточного терміну, в якому мав бути оснований згідно зі законом з 26. вересня 1922 р. — український університет на українській етнографічній території. Вже по упливі речинця появилась у буджеті сума 260.000 зол. на організацію „Руского Інституту" в Кракові. На інтерпеляцію посла у мін. Ґрабского, як міністр погодить свою оригінальну ідею у-

---

Проф. ВЯЧЕСЛАВ ЗАІКИН.

З сучасної української богословської літератури.

(Праці Богословського Наукового Товариства. Том І. Св. Свящм. Иосафат Кунцевич. Матеріяли і розвідки з нагоди ювилею вібрав о. Д-р Иосиф Сліпий, Львів, 1925. Стор. 251, 8°.)

(Продовження.)

Нема чого й казати, що це була величезна проґалина в католицькій і особливо в українсько-католицькій теольоґії та церковній історії.

Тимчасом в інспірованій царським урядом російській історіоґрафії й богословії на постать епископа Иосафата Кунцевича звернено значно більш уваги; і в змалюванні російських письменників є униятський епископ Кунцевич людиною з дуже низькою та мілкою освітою, людиною, зовсім далекою від правдивого християнського духу, знаряддям польсько єзуїтської інтриги, нарешті, національним перевертнем, який силоміць, брутально намагався не тільки скатоличити, але спольщити православних Русинів.

Що правда, кращі представники офіційної російської історіоґрафії визнавали певну ідейність у світогляді та праці еп. Иосафата; нпр. М. Коялович казав, що в еп. И. Кунцевича все-ж таки „без сомнения, была особого рода гармония убеждений и действий, которая и ему самому казалась хорошею, и пленила собою массу единоверных ему людей". Але і в цих історіків характеристика Мученика Церковної Унії, так само як і все, що вони написали про Унію, було наскрізь просякнуте незахованою тенденцією та ворожнечою проти Унії *).

Очевидна річ, що яскраво-неґативна оцінка діяльности й особи еп. Иосафата в російській офіційній історіоґрафії у великій мірі була наслідком загальних інспірацій російського уряду проти Унії.

Згідно з цими інспіраціями, Унію в російських писаннях представлювали, як ш т у ч н и й н о в о т в і р, вигаданий Поляками для денаціоналізації руського населення, силоміць накинутий Русинам польською владою. А діячів Церковного Обєднання характеризували як з н а р я д д я польського уряду по полячення руських людей, та як національних з р а д н и к і в, що пішли на Унію ніби-то виключно задля особистих матеріяльних інтересів.

Але новійша історіоґрафія яскраво виявляє, що „Унія" на Україні для кінця XVI віку „н о в о т в о р о м" не була: безпосередні звязки України з Римським Престолом (при захованні своєрідного церковного обряду) почалися вже з найдавніших часів; провідниками такої „Унії" на Україні в тій чи иншій мірі були уже св. Кирил і Методій, св. кн. Ольга, кн. Ярополк, св. кн. Володимир Великий *); по траґічній події 1054 р., яка розколола Християнську Церкву на дві частині, Україна ще досить довго фактично підтримувала старі звязки з Західньою Церквою та з Римом; а навіть і о ф і ц і й н о д е к і л ь к а р а з і в по 1054 р. Українська Церква відновлювала свій звязок з римським центром (у 2-ій пол. XI віку, в XIII ст., в XV ст.). У всякому разі, при сучасному стані церковно-історичних дослідів, не можна іґнорувати того факту, що актом 1596 р. не тільки не творилося нічого цілком нового й неприродного для України, а навпаки малося на увазі відновити давнійшу єдність Церкви Української з Церквою Західньою.

Разом із тим, цілком яскраво виявлено, що ініціятива Церковної Унії 1596 року походила не з польських, а з у к р а ї н с ь к и х кол. Доведено також, що І д е я Церковної Унії зовсім не зустрічала ворожого відношення серед освічених Українців у 1590-их рр.; ті діячі, що виступили проти акту 1596 р. (з кн. Острожським на чолі), бодай на початку, були противниками не Церковного Обєднання (й тим більше, не ідеї Церковної Унії), а тільки тієї церковної політики, яку переводили в 1590-их рр. українські єрархи. Також і пізнійше найважнійші діячі Української Православної Церкви, нпр. митрополит Петро Могила, були ідейними прихильниками Унії. І по суті, між церковно-політичними ідеями та плянами митр. П. Могили й митр. І. Рутського було дуже небагато ріжниці.

З другого боку, історичною наукою виявлено, що національний та суспільний рухи на Україні в к. XVI. та 1-ій пол. XVII. в. не були ідентичними з рухами релігійними. Перші козацькі повстання були спрямовані насамперед проти п р а в о с л а в н и х панів (у тім числі й кн. Острожського!). За те найбільшу ролю в обороні православія козацтво відогравало за часів найльояльнійшого супроти Польщі — гетьмана Сагайдачного. Зі станів українського населення найпевнійшим у боротьбі з Унією було міщанство; але підчас козацьких повстань воно займало д у ж е д о в г о або невтральне або навіть і вороже козацтву становище.

І навіть підчас Хмельниччини деякі з провідників православних у церковній політиці, як нпр. Адам Кисіль, що дуже багато зробив для православія, були не в козацькому, а в польському таборі, ітд.

Словом, майже всі твердження антиуніятської російської історіоґрафії спростовані новійшою обєктивною історичною наукою.

А по загальній зміні історичних поглядів на Церковну Унію необхідна також р е в і з і я п о г л я д і в і о ц і н к и Д і я ч і в Ц е р к о в н о ї У н і ї й зосібна у високій мірі потрібні нові й старанні досліди та оцінка життя й діяльности одного з найвизначнійших борців за Унію еп. Йосафата.

Отже, приступаючи до таких дослідів, Богосл. Наук. Т-во виконує дуже важливу й корисну працю.

(Докінчення буде.)

---

*) Див., нпр., у того ж М. К о я л о в и ч а „Литовская церковная унія". Петербург; 1861; II, с. 123; та инш. В и р а з н у т е н д е н ц і й н і с т ь творів Мих. Кояловича та всієї російської офіційно-православної групи істориків Унії підкреслює, між инш., обєктивний український історіограф проф. Дмитро Д о р о ш е н к о (Див.: „Огляд української історіографії". Прага, 1923; с. 159—160).

*) Цей момент докладно розглянутий мною в приготованій до друку моїй розвідці про початок християнства на Україні.

*) Що правда, і тепер часами можна стріти в деяких письменників твердження в дусі російської офіційної анти-уніятської історіографії (див. нпр. статті Холмщака та В. П-вича в ч. 10. варшавської „Духовної Бесіди", органу російського православного митрополита в Польщі.) Але це вже не є голоси дослідників історії, а просто відгук перестарілої й відкинутої наукою російської тенденційної літератури.

тракізму в низших і середніх школах з виразною постановою законодатної палати про однородний національний український університет, мін. Грабскі заявив цинічно, що як довго він є при владі, так довго українського університету не буде, а тим більше не буде його у Львові!

війну може виграти тільки та сторона, в рядах якої нема легкодухів. Польська дипльоматія реклямує за кордоном закони п. Грабского як вислів нац. толєранції. На ділі вони сіють ненависть. Польський уряд мусить стрінутися з такою поставою українського громадянства, яку заслуговують видані цим урядом закони. Посли приїхали до Львова на те, щоби вичути настрій тутешніх мас і дізнатись їх бажання щодо способів протиакції.

Посол Борис Козубський у короткій і палкій промові вказав на долю Поляків під пруською і російською займанщиною.

ідея спольонізування українських земель зазнала вже компромітації при виборах, але воно не відстрашує владу, яка дійшла вже до того, що відбирає навіть національне імя нашому народові. Само українське громадянство теж саме винувате, що з ним так експериментують. До війни Українці оглядались на Відень, як на суддю в українсько-польських спорах; по війні не стало Відня й виринули нові „орієнтації". Не було лише орієнтації на власні сили. Й немає її видно по нинішній день, коли статистика жертвенности на Рідну Школу каже, що в червні місяці 14 українських громадян складалось на 1 сотик, щоб утримати найважнійшу національну твердиню, власну школу! Треба ділом, а не словом доказати, що український нарід став нацією.

Після промов обох послів, які були часто перериванi гучними оплесками й окликами, цілий ряд осіб зголошував запити до послів у справах всіляких яскравих зловживань провінціональних поліційних і шкільних властей на шкільному полі. Промовляли пп. Український, проф. В. Білецький (про переношення гімназ. учителів), Тарнавський, п-ні Константина Малицька (про дискваліфікацію 13. учит. сил в семінарії і переслідування фахових чкорд. видавництв), Галібей, Вертипорох, Лісковацький і и. Перший інцидент трапився при промові п. Цурковського. При згадці про Ірляндію, присутній комісар поліції Вагнер зажадав від голови зборів відібрання голосу промовцеві. Коли п. А. Добрянський заява

—комісар поліції розвязав віче. Проти того посол Хруцький запротестував і звернув увагу комісареві, що він не має права розвязувати посольського віча, а може лише домагатись від голови віча, щоби той прикликав промовця до порядку чи відібрав йому голос; що найвище представник поліції може зажадати припинення дальших запитів вічевиків, але не має права заборонити послам відповісти на поставлені їм конкретні запита. Тому посол вважає своїм обовязком — — — в цій хвилині вдерлося на салю кільканайцять поліцаїв, заздалегідь сконсиґнованих за брамою у поблизькій дирекції окружної поліції, і силою почало усувати публику зі салі. Серед величезного обурення, голосних протестів і окликів на адресу висшої влади й поліції, та при співі „Не пора" й „Ми гайдамаки", під напором поліцаїв покинули присутні салю, при чому на вулиці довго ще ганялась поліція, розганяючи гуртки вічевиків.

* * *

Відгомін віча.

Як довідуємось, поліція арештувала пп. Цурковського й А. Добрянського за їх виступи на недільному вічу у Львові.

Голос Перемиської Землі.

Перемишль, 7. вересня.

З технічних причин не вдалося Перемишлеви скввати свойого слова в справі останнього потягнення п. Ст. Грабского у відношенні до українського середнього шкільництва одночасно зі Львовом і Тернополем. За те тим імпозантнійше випало віче, яке скликав з рамени УНДО—д-р В. Загайкевич 6 ц. м.

Велику салю „Народнього Дому" битком заповнила публика: делеґати з сіл, міщане, робітники, інтелігенти, мущини і жінки.

Д-р В. Загайкевич отвирає віче промовою, глибоко обдуманою, вголошеною з питомим йому темпераментом. Підчас промови д-ра З. на естраді появляється сенатор М. Черкавський. І бесідник вітає його як представника північно-західних земель, з якими Галичане найшлися в однакових умовинах і спільно борються з хмарою, яка суне на наші землі.

На салі буря оплесків.

Сен. Черкавського зібрані вибирають на почесного голову віча.

Одноголосно вибрано і президію віча: д-р В. Загайкевич — голова ветеран робітничого руку — І. Жовнір і Дм. Колодій селянин з Бушкович — заступники голови; секретар — П. Фільц.

До голосу приходить делеґат ЦК. УНДО — М. Струтинський.

Говорить про пляновість польської політики у відношенню до українського шкільництва, про „кресові" закони і виконні розпорядки, придумувані в кузнях народових організацій, оформлювані п. Ст. Грабским.

Коли бесідник зачинає фактами ілюструвати, як шкільні інспектори фабрикували декларації за польською школою, перебиває йому комісар староства, мовляв — таким чином викликує ворожі настрої до влади.

(Д-р Загайкевич: „Дякую вам, пане комісар, що ви з урядового місця стверджуєте, що факти настільки жахливі, що саме подання їх до публичного відома, може викликати ворожі настрої. Тим більша провина виновників цих фактів").

Референт переводить аналізу виконних розпорядків п. Грабского. Комісар перебиває йому в друге. Тоді бесідник переходить на боротьбу, яку вели Поляки в російській займанщині. Згадує діяльність Пілсудского як конспіративного організатора (під псевдонімом „Віктор"), теперішнього президента Польщі Войцеховского як підпольного культурницького діяча (псевдонім „Едмунд") і кінчає промову картинами польського підпольного шкільництва у Варшаві на переломі 19 і 20 вв.

Перший забирає голос в дискусії сен. М. Черкавський і зображує поведінку п. Грабского в польському соймі. В спокійному, академічному тоні переповідає, як заховувався п. Грабскі підчас його промови в сенатській комісії. Нараз ні з сього ні з того зривається комісар, заявляє що розвязує віче і виходить.

Д-р Загайкевич: Уважаю розвязання зборів за неґеґальне. П. комісар не подав мотивів розвязання, не мав ніякої притоки до цього. Нам замикається уста. Одна конституція, а у відношенню до громадян дві мірки.

Бесідник цитує статті з „Газети поранної" п. з. „Zniewaga naszych orląt", в якій сказано:

„Спільне зусилля батьків і громадян Львова не допустить до зутраквізування польських гімназій".

На салі появляється комісар поліції. Говорить по польськи. „Не розумієм, говоріть по українськи" — кричить публика.

Комісар виходить. На салі зривається відрухово спів „Ще не вмерла".

Входить кордон поліції. Публика з гімном „Не пора" на устах покидає салю.

По широкому світі.

Льондовська конференція правничів, делеґатів Франції, Англії, Бельгії і Німеччини, у справі ґарантійного пакту, закінчилась порозумінням. В усіх конфліктах мала би рішати Ліга Н., в чиєї сторони послідувала воєнна зачіпка. Конференція відкинула концепцію, що лише одна інтересована держава має рішати про війну й мир. Внесення німецької делеґації, щоби Ліга Н. отримувала до осуду навіть випадки явного нападу — не найшло апробати. Теж саме спірною справою є ще питання, чи треба одноголосного рішення Ліги Н. чи досить більшости голосів щодо того, хто є винуватцем нападу.

В Женеві ждуть повороту учасників льондонської конференції, щоби означити термін зізду міністрів закордонних справ пяти великих держав, зацікавлених в ґарантійнім пакті.

Мекдонельд, як провідник опозиції в англ. парляменті, дістав запрохання до літньої резиденції короля і виїхав туди.

Степан Радіч виїхав до Женеви. По дорозі стрінеться спершу з Пашічем у Парижі. Це буде перша стріча обох дотеперішніх смертельних ворогів — нині союзників.

Цанков, болгарський премієр-міністр, відповідав у Собранію на інтерпеляцію в справі внутр. політики й переслідувань хліборобського союзу. Цанков заявив, що уряд хопився лише оборони; досіль згинуло 352 урядовців, старшин, журналістів і послів з рук терористів з рядів аграрно-комуніст. фронту. Уряд бореться проти большевизму й має аж надто багато доказів на співпрацю аграріїв з III. Інтернаціоналом. Коли аграрії зірвуть з Москвою, уряд піде на згоду з ними. Після довгої дискусії внесення недовіря перепало й декларацію премієра прийнято більшістю.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Останнє число „Діла" сконфіскувала прокуратура за передову статтю, яку сконфіскувала в цілости крім заголовка „Nie wygodne". У статті писалося про переношення українських учителів середніх шкіл, а далі жертвою прокураторського олівця впали три місця зі статті про Лігу Націй чи краще про українську делеґацію з рамени посл. По...

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане редакція не відповідає.

трушевича до Женеви. Крім того сконфісковано закінчення повинки п. з. „Народня освіта в Польщі“.

— **Добрий урожай хліба — причиною загострення клясових антаґонізмів на селі в Радянськім Союзі.** Л. Каменев звертає увагу в „Правді“, що по попереднім приблизним обчисленням ЦСУ, 61 проц. всіх товарових лишків, т. є. приблизно 600 міліонів пудів хліба, який буде пущений на ринок, знаходиться в руках 14 проц. селян-хліборобів. Більше одної третини всіх селян ніяких лишків хліба не мають і будуть його докуплювати. Каменев натякає, що тут криється соціяльна небезпека. Ці цифри кидають дуже сумне світло на соціяльні відносини в селі, де теоретично дійсно істнує маєткова рівність, принаймні більша або менша рівність поділу землі, а на практиці 86 проц. селян є в такім прикрім матеріяльнім положенню, що мусять докуплювати хліба на прожиття. Сьогорічний урожай, скріпляючи економічно отих 14 проц. селян, що мають надвишку збіжжа, значну частину решти селянства ставить в цілковиту залежність від заможнійшої групи селянства. Незабезпечені хлібом селяне не можуть порятуватися і зарібками на стороні, бож цих зарібків ніде нема. В цей спосіб в сучасному селі на території радянського союза витворюється фактично більша соціяльна нерівність, ніж вона була в дореволюційні часи, з тою ріжницею, що коли до революції бідний селянин виновником своєї бідноти уважав пана, то тепер свого сусіда, який трохи більше має, ніж сам потребує. Отже нема нічого дивного в тім, що клясова диференціяція сучасного села значно поглибилась і що клясові антаґонізми тут тепер сильнійші, ніж були раніш. Таке несподіване соціяльне лице має село в соціялістичних селянсько-робітничих республиках, де знищено велику земельну власність, де заведено рівний поділ землі...

— **Пілсудскі про фальшування документів у польському воєнному Архіві.** Ми вже інформували своїх читачів про те, що Пілсудскі виголосив був недавно на зїзді леґіонерів промову, в якій сказав, що у Польщі а з окрема у Воєнному Архіві фальшують історичні документи. Зареаґував на ту промову та на це обвинувачення ґен. Ст. Галлер, який намагався спростувати твердження Пілсудского аж при допомозі офіціяльного Пата. Пілсудскі у відповідь на те помістив відкритого листа у варшавському щоденнику „Курєр Поранни“, в якому своє твердження про фальшування історичних документів у цілости підтверджує та наводить два факти, з часів воєнних операцій проти большовиків, де тодішній начальник штабу Пілсудского тойже ґен. Ст. Галлер саме того фальшування допустився. Правдомовність та щирість Пілсудского кидає дуже ярке світло на внутрішні відносини у ґенераліції польської армії, де зі загальною шкодою для Польщі а з окрема зі шкодою для армії воєнні карієровичі зі злоби та тупої зависти фальшували накази начального вожда, бо його не любили.

— **Важне для пань!** З новим сезоном зволять наші Вп. Гості й Члени не оминати наших робітень суконь і жін. та муж. білля, бо ми даємо хліб і науку кількадесяти нашим дівчатам і робітницям, виконуємо шиковну роботу від найскромнійшої перерібки до вибагливих строїв та числимо справді дешеві піни. Для шк. молоді 30 проц. знижка у всіх роботах. До костюмів і плащів перворядний кравецький майстер. Вписи на 3 міс. осінні курси крою суконь і білля та курси білого гафту приймаються щодня. Год. принятя від 8—1. і від 3—6 поп. — **Жіноча спілна пром. „Труд“**, Львів, Ринок 39. (вл. дім).

373 2—4

ОСТАННІ ВІСТИ.

Франція продає кольонії?

„Н. Фр. Пр.“ повідомляє з Ню Иорку, що Кайо готов предложити Америці франц. посілости в зах. Індіях для скорої полагоди французьких довгів в Америці.

Висліди конференції знавців.

Льондонська преса обговорюючи конференцію знавців, зазначує, що порозуміння осягнено в усіх основних точках. Не усталили лише, чи в разі збройного конфлікту яких двох европейських держав має рішати Союз Народів, чи якісь спец. держави чи одна держава, в тому разі Анґлія. Союзники мають тепер у Женеві обговорювати багато матеріялу, щоби усунути дальші непорозуміння.

Союз Народів.

В понеділок 7. ІХ. фр. през. мін. Пенлеве великою промовою отворив 6-ті збори Союза Народів. Предсідником зборів Союза Народів вибрано делеґа Канади Ден Дюренда 41 гол. на 47 голосуючих. Сенатор в імени Канади й ам. країв подякував за вибір і висловив погляд, що вислідом праць Союза Народів буде твір справедливости й мира. Віддав честь памяти Вівіянія. Між присутними були Чемберлен, Вандервельд, вдова по през. Вільсоні.

Комісія для розсліду закидів Пілсудского.

„Газ. Варшав.“ повідомляє, що польське міністерство військ. покликало спеціяльну комісію для розсліду закидів марш. Пілсудского, які він поробив архівови ґен. штабу.

Абд-ель-Крім заключить мир?

„Таймс“ повідомляє з Танжера, що агенти Абд-ель-Кріма одержали вказівки відїхати негайно з Танжеру до Тетуану, просити Прімо де Ріверу вислати посередників до Адіра. Вони мають спільно з французькими посередниками, яких рівночасно запроситься, переговорювати на тему французько-еспанських мирових предложень.

Конференці в справі пакту.

Конференцію в справі ґар. пакту визначили на день 10. ІХ. в однім з італ. міст, на границі Швайцарії, мабуть у Комо.

Біржа.

Львів, 7. вересня 1925.

Гроші.

Амер. дол. 5·80 — 5·81, канад. дол. 5·50 — 5·55, чеські кор. 0·17·75 — 0·18·00 леі 0·02·66 — 0·02·75, франц. франк 0·25·00—0·25·50, швайц. фр. 1·02—1·04, анґ. фунт 26·80—27·00.

Золото. 20 кор. 22·70 22·80, 20 франк 21·50—21·75; 20 марк. 25·50—25·80; 10 руб. 28·80—29·00.

Срібло. Австр. кор. 0·45·00—0·45·50, 5 лв. кор. 2·35—2·45, фльорени 1·20—1·25, рубл. 1·95—1·98, рубель дрібним сріблом 0·95—0·97.

Збіжжа.

Пшениця кр. з 1925 р. 22·50 23·50, жито гал. з 1925 р. 15·75 16·25 овес гал. 14—15.

ОПОВІСТКИ.

Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру О. Мітневич:
Теребовля: Саля „Нар. Дому“.
8.IX. „Маруся Богуславка“.
9.IX. „Казка старого млина“.
10.IX. „Циганка Аза“.
11.IX. „Пан Твардовський“.
12.IX. „Вихрест“.
13.IX. „Запорожський Скарб“. 131 7—?

Український мішаний хор Д. Котка:
У середу 9.IX — Чортків.
У четвер 10.IX. — Заліщики.
У пятницю 11.IX. — Заліщики.
У суботу 12.IX. — Борщів.
У неділю 13.IX. — Борщів.
У понеділок 14.IX. — Скала.
У второк 15.IX. — Скала. 115 6—?

Засідання Головного Виділу „Союза Українок“ відбудеться в четвер 10. ц. м. в год. 6-тій. Прошу усіх членів о ласкаву участь. — *Олена Шепарович.* 416 1—1

Виділ „Студентської Громади“ подає всім інтересованим до відома, що в справі приймання членів, опініювання прохань про звільнення університетських оплат як також уділювання всяких інформацій належить зголошуватись до Секретаріяту „Студ. Громади“ при вул. Оссолінських ч. 10 від дня 10. ц. м. в год. уряд. між 9—11 рано і 4—6 попол. *Виділ.* 417 1—2

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

ПОДЯКА.

Складаємо сердечну подяку Вп. п. Теодорови Дурачови, адвокатови в Варшаві за успішну оборону обвинувачених Андрія Борисевича і Осипа Гроньского перед Найвисшим судом в Варшаві.

417 *Родина Борисевича і Гроньского.*

За редакцію відповідає І. Рудницький. — Видає Видавнича Спілка „Діло“. — З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.